

DOI: <https://doi.org/10.32782/2308-1988/2025-53-17>

УДК 330.3:330.131.75:634(477)

Мірзоєва Тетяна Володимирівна

доктор економічних наук, професор,
Національний університет біоресурсів і природокористування України
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0034-6138>

Жарун Олена Володимирівна

кандидат економічних наук, доцент,
Уманський національний університет
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2114-6960>

Коротєєв Микола Анатолійович

кандидат економічних наук, доцент,
Уманський національний університет
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8739-285X>

Tetiana Mirzoieva

National University of Life and Environmental
Sciences of Ukraine

Olena Zharun, Mykola Korotieiev

Uman National University

ОБГРУНТУВАННЯ ПЕРСПЕКТИВ РОЗВИТКУ САДІВНИЦТВА В УКРАЇНІ З УРАХУВАННЯМ ПРИТАМАННИХ ЙОМУ РИЗИКІВ

SUBSTANTIATION OF THE PROSPECTS FOR THE DEVELOPMENT OF HORTICULTURE IN UKRAINE TAKING INTO ACCOUNT THE RISKS

Анотація. У статті зосереджено увагу на перспективах розвитку такого нішевого напрямку агробізнесу в Україні, як садівництво. Виявлено, що економічна привабливість садівництва зумовлюється тим, що виробники галузі створюють високу додану вартість і забезпечують надходження до бюджету. Приділено увагу економічному механізму розвитку галузі, в основі якого – державні програми підтримки. Досліджено сучасний стан виробництва кісточкових і зерняткових культур в Україні впродовж 2019–2023 рр. у розрізі площ насаджень, урожайності та валових зборів за категоріями господарств. Разом із тим, розвиток галузі гальмується низкою ризиків, серед яких, як найбільш вагомими, виокремлені економічні, фінансові, цінові, кадрові, виробничі, логістичні, технологічні та агротехнологічні, а також кліматичні ризики. Запропоновано розвиток садівництва планувати за напрямками, що відповідають основним ризикам галузі.

Ключові слова: садівництво; зерняткові; кісточкові; агробізнес; ризики; нішевий напрямок; обґрунтування; економічний механізм.

Summary. In the context of war, climate change, and the predominance of growing so-called business crops, agricultural producers in Ukraine are faced with the need to develop niche areas of production in order to minimize risks and ensure the competitiveness of production. The article focuses on the prospects for the development of such a niche direction of agribusiness in Ukraine as horticulture. It is revealed that the economic attractiveness of horticulture is determined by the fact that the producers of the industry create high added value, provide revenue to the budget and, to a large extent, the proximity of the European Union market. Attention is paid to the economic mechanism of the industry's development, which is based on state support programs and various grant programs. It was found that existing state programs define certain restrictions for gardeners and therefore need to be improved. The current state of production of stone and grain crops in Ukraine during 2019–2023 was studied in terms of planting areas, yields and gross harvests by farm categories. It was found that the production of stone and grain crops in Ukraine is developing more intensively in agricultural enterprises and farms. Despite the fact that over 80% of fruit and vegetable production in Ukraine is grown on private farms. Evidence of the intensive development of horticulture, even in the face of the loss of part of the planting area due to military operations, is the increase in the yield of fruit crops. However, the development of the industry is hampered by a number of risks. It has been determined that the key challenges facing Ukrainian

gardeners are related to the instability and unpredictability of the situation in Ukraine and the decrease in domestic demand due to the country's population decline. The most significant risks include economic, financial, price, personnel, production, logistics, technological and agro-technological, as well as climate risks. The feasibility of considering risks, primarily from the point of view of opportunities for agricultural producers, is substantiated. It is proposed that the development of horticulture should be planned in directions that correspond to the main risks of the industry.

Keywords: horticulture; fruit crops; stone crops; agribusiness; risks; niche production direction; argumentation; economic mechanism.

Постановка проблеми. Умови війни в Україні внесли багато коректив у розвиток національної економіки загалом і в розвиток аграрного виробництва, зокрема. Що стосується останнього, то воно, до того ж, упродовж останніх десятиліть зазнає впливу кліматичних змін. Тим не менше, Україна залишається державою з доволі сприятливими кліматичними умовами, якщо порівнювати з багатьма іншими країнами, і вигідним геополітичним розташуванням з погляду логістики, так як воно дозволяє вести торгівлю, як мінімум, з країнами Європи, Азії та Африки. В умовах війни і кліматичних змін, як ніколи, очевидним став той факт, що диверсифікація агробізнесу є необхідним інструментом забезпечення його ефективності. Тому подальше зосередження виключно на зернових і олійних культурах є економічно недоцільним і ризикованим. На часі розвивати нішеві напрями аграрного виробництва, одним із яких є садівництво. Починаючи з 2000-х років, садівництво в Україні розглядається, як один із найбільш перспективних напрямів агробізнесу й економіки загалом, оскільки він створює високу додану вартість і забезпечує надходження до бюджету. Специфікою галузі садівництва і її перевагою є й те, що вона потребує значної кількості робітників, а це відкриває можливості створювати нові робочі місця. Разом із тим, розвиток галузі садівництва стримується низкою різного роду ризиків, а економічний механізм її функціонування потребує постійного вдосконалення з урахуванням змінних умов сьогодення, тому дослідження цієї тематики залишається актуальним.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Варто зазначити, що питання розвитку садівництва загалом у різних аспектах і вдосконалення економічного механізму розвитку даного нішевого напрямку досліджувалося широким колом вітчизняних учених. Наприклад, Комарова Н.В. з колективом науковців досліджували екологічні й економічні аспекти сталого розвитку садівництва в Україні [9]; Шевчук Г. та ін. досліджували актуальні напрями вдосконалення державного регулювання розвитку садівництва та наголошували на доцільності розширення заходів державного стимулювання [16]; у свою чергу Галат Л.М. акцентувала увагу на державній, зокрема фінансовій, підтримці галузі садівництва, зосереджуючись на тому, що вона виступає основним фактором підвищення конкурентоспроможності [6]; Височанська М.Я. та Зубченко В.В. аналізували

сучасний стан садівництва та вивчали еколого-економічні основи його збалансованого розвитку [5]; Козіна Т.В. досліджувала потенціал садівництва і зазначала, що для його реалізації необхідними є організаційно-економічні перетворення з визначенням перспектив подальшого функціонування галузі [8]; Харчук Т.В. висвітлював передумови забезпечення сталого розвитку підприємств садівництва, акцентуючи увагу на значенні виробництва продукції галузі для здоров'я людини і забезпечення економічної безпеки держави [15]; Лобас М.Г. та ін. розглядали тенденції формування виробничих ресурсів у галузі садівництва та методичні підходи до оцінювання їх продуктивності та ефективності використання [10]; Савіна О. з колективом авторів досліджували садівництво як стратегічний напрям регіональної економіки регіону Закарпаття, акцентуючи при цьому увагу можливостях його розвитку на основі досвіду країн Європи [12]. Значну увагу стан і розвиток галузі садівництва привертає увагу також і науковців інших країн світу. Зокрема, індійські вчені Shivendra Kumar та ін. досліджували сучасний стан і стратегію розвитку садівництва у Східній Індії [19], а Roser Romero del Castillo та ін. розглядали можливості диверсифікації садівництва у випадку Іспанії для розширення можливостей створення доданої вартості в галузі [18]. Це далеко не повний огляд публікацій щодо розвитку галузі садівництва, проте він є свідченням того, даний напрямок постійно в колі уваги науковців. У змінних умовах сьогодення необхідність поглиблених досліджень окресленого питання постійно зростає, зважаючи на вагому роль садівництва в структурі аграрного виробництва, передусім.

Мета статті – обґрунтувати перспективи розвитку садівництва в Україні з урахуванням основних ризиків, які його уповільнюють. Основними етапами дослідження були: аналіз поточного стану садівництва в Україні; визначення основних ризиків, які гальмують розвиток галузі; визначення перспектив розвитку даного нішевого напрямку агробізнесу.

Виклад основного матеріалу дослідження. Як стверджують експерти аграрного ринку за останнє десятиліття розвиток українського садівництва значною мірою активізувався і станом на 2025 рік він є успішним конкурентоспроможним сектором у Європі та світі. Якщо ще на початку 2000-х років Україна постійно імпортувала фрукти і ягоди, то станом на довоєнний 2022 рік вітчизняні

виробники в повній мірі забезпечували внутрішні потреби та були стабільними експортерами фруктів на ринки Єросоюзу [4]. Розвитку садівництва, зокрема вирощуванню плодкових зерняткових і кісточкових культур, в Україні сприяла низка факторів, серед яких державні програми підтримки галузі та земельна реформа. Важливою в цьому плані стала постанова від 01.03.2024 №241 «Про внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 21 червня 2022 р. №738», за якою з 2024 року спрощено процедуру землекористування та знижено податкове навантаження для малих агровиробників. Це розширило можливості отримання грантів у рамках програми «єРобота» для галузі садівництва, а також для ягідництва, виноградарства і тепличного бізнесу. Нововведення стосувалися уточнення умов висаджування на окремих або прилеглих земельних ділянках. Зокрема, зазначеною постановою задекларовано те, що: тепер гранти можна використовувати з метою створення насаджень на земельних ділянках площею від 1 до 25 га; між ділянками з насадженнями допускається розміщення шляхів, захисних насаджень і інших об'єктів (річок, каналів, лісосмуг). Загалом, урядова грантова програма працює з 1 липня 2022 року й передбачає підтримку малого та середнього бізнесу, серед основних переваг – можливість створити чи розвинути власний бізнес для кожного бажаючого за різними напрямками, в тому числі за напрямом «Свій сад», що відкриває нові перспективи в розвитку садівництва [14]. Так, за даними Міністерства аграрної політики та продовольства в січнілютому 2025 р. грантову допомогу на розвиток садівництва, ягідництва і виноградарства в розмірі 28 млн грн отримали чотири агровиробники [2], тоді як за весь 2022 р. загальна сума грантів склала 94,9 млн грн. Не можна оминати увагою й схвалену Концепцію галузевої Програми розвитку садівництва України на період до 2025 року, яка на державному рівні визначає орієнтири розвитку садівництва [11].

Разом із тим, фахівці виокремлюють і низку питань, які варто доопрацьовувати на державному рівні. Зокрема, щодо обмежень, які стримують розвиток садівництва в Україні, наприклад, у розрізі працевлаштування. Так, задекларовано, що для закладення 25 гектарів саду, агровиробник зобов'язаний працевлаштувати 250 сезонних працівників. Це в той час, коли однією з основних проблем фермерів є нестача трудових ресурсів. Досить часто, особливо в умовах війни у сільській місцевості працевлаштувати 250 осіб є нереально. Якщо будуть внесені зміни до згаданої постанови Кабміну і це обмеження буде скасовано, то користуватися програмою підтримки галузі зможе ширше коло українських аграріїв. У цілому ж, дії уряду щодо підтримки садівництва і загалом грантову підтримку українських виробників

продукції садівництва власне й розглядаємо, як основу економічного механізму розвитку галузі в країні. Важливу роль відіграє й той факт, що природно-кліматичні умови нашої країни дозволяють «вирощувати унікальні сорти плодово-ягідних культур, які в інших державах не вирощуються і потребують значних капіталовкладень» [17].

Як свідчить аналіз статистичних даних, станом на 2023 рік, порівняно з 2019 р., не дивлячись на скорочення площ насаджень (насамперед, через воєнні дії на території країни), урожайність і валові збори зерняткових культур (яблуна, груша, айва) в Україні значною мірою збільшилися в сільськогосподарських підприємствах і фермерських господарствах. Зокрема, впродовж 2019–2023 рр. у сільськогосподарських підприємствах, які займалися вирощуванням зерняткових культур, площі під ними скоротилися на 34%, при цьому на 62,8% збільшилася врожайність і на 67,5% зросли валові збори зазначених культур (табл. 1). Що стосується вирощування зерняткових культур у фермерських господарствах України, то протягом 2019–2023 рр. площі насаджень у цій категорії виробників скоротилися на 27,9%, натомість урожайність зросла на 106,9%, а валові збори зросли на 56%. Загалом же, валовий збір зерняткових культур в Україні у 2023 р., порівняно з 2019 р. збільшився на 4,2%.

У свою чергу, динаміка виробництва кісточкових культур (вишня, черешня, слива, персик, абрикос, алича) в Україні впродовж 2019–2023 рр. дещо відрізняється. Як і в розрізі зерняткових культур, площі насаджень кісточкових протягом зазначеного періоду в усіх категоріях господарств скоротилися – зокрема, на 18,9%. Урожайність кісточкових культур упродовж 2019–2023 рр. найбільшою мірою зросла у фермерських господарствах – в 2,8 рази, а в сільськогосподарських підприємствах – на 47,2%. При цьому, валові збори кісточкових культур у фермерських господарствах зросли на 53%, а в сільськогосподарських скоротилися на 24,6% (табл. 2). У всіх категоріях господарств обсяги виробництва кісточкових культур у 2023 р., порівняно з 2019 р. скоротилися на 17,1%.

Традиційно дещо нижчим є рівень розвитку садівництва, зокрема вирощування зерняткових і кісточкових культур, у господарствах населення, зважаючи на неможливість у повній мірі застосувати професійні підходи та інноваційні технології. Даний факт вимагає уваги в подальшому, так як більше 80% плодовоовочевої продукції в Україні вирощуються населенням.

Варто відзначити, що, якщо порівнювати 2023 р. з 2020, то площі насаджень зерняткових (наприклад, яблука, груші) «просіли» на 14%, а кісточкових – на 17%. Це, зокрема, абрикос, площі, під якими скоротилися на 25%, черешня – на 38%, вишня – на 10% [3]. Основний фактор, який активував негативну тенденцію – повномасштабне вторгнення і втрата територій.

Таблиця 1 – Динаміка виробництва зерняткових культур в Україні за категоріями господарств

Рік	Усі категорії господарств	У тому числі:					
		сільськогосподарські підприємства		особисті селянські господарства		фермерські господарства	
		всього	у % до загальної кількості	всього	у % до загальної кількості	всього	у % до загальної кількості
Площа насаджень, тис. га							
2019	122,9	38,2	31,1	74,3	60,5	10,4	8,4
2022	105,5	26,5	25,1	70,9	67,2	8,1	7,7
2023	102,6	25,2	24,6	69,9	68,1	7,5	7,3
2023 у % до 2019	83,5	66,0	—	94,1	—	72,1	—
Урожайність, ц з 1 га							
2019	117,0	100,3	85,7	144,3	123,3	106,4	90,9
2022	157,9	140,3	88,9	146,0	92,5	187,3	118,6
2023	177,0	163,3	92,3	147,7	83,4	220,1	124,4
2023 у % до 2019	151,3	162,8		102,4		206,9	
Валовий збір, тис. ц							
2019	14098,2	3174,9	22,5	9995,2	70,9	928,1	6,6
2022	14111,6	3183,2	22,6	9627,2	68,2	1301,2	9,2
2023	14688,3	3642,5	24,8	9589,0	65,3	1456,8	9,9
2023 у % до 2019	104,2	167,5	—	95,9	—	157,0	—

Джерело: [7].

Таблиця 2 – Динаміка виробництва кісточкових культур в Україні за категоріями господарств

Рік	Усі категорії господарств	У тому числі:					
		сільськогосподарські підприємства		господарства населення		Фермерські господарства	
		всього	у % до загальної кількості	всього	у % до загальної кількості	всього	в% до загальної кількості
Площа насаджень, тис. га							
2019	71,5	13,1	18,3	55,6	77,8	2,8	3,9
2022	59,8	6,8	11,4	51,2	85,6	1,8	3,0
2023	58,0	6,8	11,7	49,3	85,0	1,9	3,3
2023 у % до 2019	81,1	51,9	—	88,7	—	67,9	—
Урожайність, ц з 1 га							
2019	44,7	18,0	40,3	102,6	229,5	13,6	30,4
2022	65,6	38,9	59,3	99,2	151,2	57,6	87,8
2023	53,6	26,5	49,4	96,7	180,4	37,5	70,0
2023 у % до 2019	119,9	147,2	—	94,2	—	275,7	—
Валовий збір, тис. ц							
2019	5416,9	175,7	3,24	5217,8	96,3	23,4	0,43
2022	4885,8	194,1	4,0	4631,3	94,8	60,4	1,24
2023	4489,5	132,4	2,9	4321,3	96,3	35,8	0,8
2023 у % до 2019	82,9	75,4	—	82,8	—	153,0	—

Джерело: [7]

Виконаний аналіз свідчить, що українське садівництво навіть в умовах війни повільно, проте розвивається, що дозволяє підтримати думку тих, хто вважає його одним із найбільш перспективних напрямів аграрного сектору і національної економіки загалом. Хоча Україна втратила сади, які постраждали внаслідок воєнних дій або потрапили в тимчасову окупацію, через що станом на початок 2025 року в країні немає промислових площ слив, персиків, абрикос і залишилися зовсім незначні площі під черешнями, тим не менше можливості розвитку галузі садівництва існують. Зокрема, аргументом, який підтверджує дану думку, є зростання врожайності зерняткових і кісточкових культур у господарствах усіх категорій. Це, у свою чергу, розглядаємо як свідчення того, що виробники оптимізують виробництво через використання сучасних

технологій. Перспективи розвитку садівництва вбачаємо і в тому, що галузь створює високу додану вартість і продукує надходження до бюджету. При цьому, специфічною ознакою галузі садівництва є потреба значної кількості робітників, що, у свою чергу, дозволяє створювати нові робочі місця.

Разом із тим, розвиток галузі садівництва супроводжується низкою проблем. Рівень багатьох ризиків, із якими стикаються виробники галузі садівництва, в умовах воєнного стану значно зріс. До ключових викликів, які стоять перед українськими садівниками можна віднести нестабільність і непередбачуваність ситуації на ринку, що значною мірою ускладнює планування та ведення господарства [13], зменшення внутрішнього попиту через зменшення населення країни, а також низку інших (табл. 3).

Таблиця 3 – Основні ризики, з якими стикаються виробники галузі садівництва

Ризики	Характеристика ризиків
Економічні ризики	– зростання собівартості вирощеної продукції, а також подорожчання усіх її складових орієнтовно на 20–30 %, іноді й на 60 %; – девальвація; – додаткові витрати підприємств, зокрема на купівлю генераторів; – скасування частини кредитних програм на придбання добрив і пестицидів
Фінансові ризики	– нестабільність економічної ситуації впливає на питання залучення інвестицій і доступ до кредитів для розвитку; – проблеми з кредитуванням галузі спричинені довготривалою окупністю інвестиційних проектів
Цінові ризики	– на ціни впливає фактор сезонності; – загалом ціни досить нестабільні, наприклад, зростання пропозиції на ринку спричиняє зниження цін на продукцію садівництва
Кадрові ризики	– суттєва нестача працівників, яка має місце через мобілізацію та міграцію українців, найбільше це відчутно в західних регіонах України. Окрім дефіциту працівників на обрізку (до того ж, станом на початок 2025 року це переважно жінки), має місце у фермерських господарств галузі садівництва й дефіцит механізаторів і водіїв, оскільки відбувся значний призов до ЗСУ
Виробничі ризики	– дисбаланс ресурсної бази галузі та її виробничих потужностей; – відсутність спеціалізованих механізованих комплексів; – дефіцит матеріальних ресурсів і зношеність матеріально-технічної бази
Логістичні ризики	– відсутність можливостей для нормального функціонування в умовах воєнного стану логістичної інфраструктури суттєво обмежує ефективність транспортування і збуту продукції
Технологічні/агротехнологічні ризики	– поширення низькоефективних схем розміщення дерев; – низький рівень фітосанітарного стану плодово-ягідних насаджень; – проблеми з окремими позиціями сертифікованого садивного матеріалу, виходячи з того, що частина великих розсадників знаходяться в окупації (як, наприклад, на Херсонщині), чи в зоні бойових дій і знищені (приміром, Бахмутський розсадник); – уповільнення, а інколи унеможливлення проведення якісних садівничих процесів через брак працівників; – прорахунки при розміщенні насаджень без урахування як родючості ґрунту, так і залягання ґрунтових вод; – недостатнє врахування мікроклімату на окремих територіях; – неправильний вибір асортименту посадкового матеріалу
Ризики шкідників і хвороб рослин	– кісточковим і зернятковим культурам значної шкоди завдають шкідливі організми (шкідники, хвороби тощо). У разі пошкодження ними рослини слабнуть, знижують продуктивність, погіршується якість урожаю або навіть рослини повністю гинуть. Тому важливим є питання забезпечення якісними засобами захисту рослин
Кліматичні ризики	– сади кісточкових і зерняткових культур значною мірою страждають від весняних заморозків і аномальних літніх спек

Джерело: [1; 13]

Коментуючи основні ризики, що супроводжують виробництво продукції такого нішевого напрямку агробізнесу, як садівництво, акцентуємо увагу на тому, що це, як зазвичай і трактують ризики, одночасно є й загрози, і можливості. З одного боку, має місце широке коло ризиків, рівень більшості з яких досить високий і їх мінімізація передбачає безперервну роботу, як на рівні виробників, так і на рівні держави й громадських організацій. З іншого боку, ризики – це можливості, що визначають перспективи розвитку галузі садівництва, так як ризикові умови спонукають садівників до більш інноваційного й ефективного господарювання. Так, економічні й логістичні ризики спонукають аграріїв шукати нові ринки збуту, налагоджувати співпрацю з новими партнерами; фінансові ризики – спонукають до пошуків альтернативних шляхів фінансування; технологічні та агротехнологічні – до оптимізації виробництва через впровадження сучасних технологій і нових сортів плодівих дерев. Фахівці зазначають, що «саме перехід до інтенсивних технологій вирощування сприятиме вирішенню екологічних проблем у галузі садівництва, що забезпечить високу скороплідність дерев, стабільне й регулярне плодоношення, низьку собівартість виробництва та швидку окупність капіталовкладень» [1]. А, до прикладу, запровадження в садівництві технологій точного землеробства дозволить приймати оперативні управлінські рішення й оперативно корегувати ту чи іншу ризикову виробничу ситуацію. У свою чергу, проблему дефіциту працівників виробники в галузі садівництва вирішують через активну механізацію виробничих процесів – наприклад, усе частіше в господарствах запроваджується збір урожаю за допомогою спеціальної техніки. До того ж, розвиток механізації в садівництві також потенційно може зменшити виробничі витрати і підвищити ефективність виробництва, а отже також сприяти мінімізації економічних ризиків.

Загострення кліматичних ризиків, вважаємо, також варто розглядати з точки зору нових можливостей. Зокрема, це відкриває перспективи вирощування нових більш продуктивних і адаптованих до нових кліматичних умов рослин. Умови гармонізації виробництва з нормами Євросоюзу сприяють розвитку органічного садівництва, до якого також усе частіше звертаються українські аграрії, не дивлячись на складнощі його запровадження. Стимулом до розвитку органічного садівництва, насамперед, є ринок Євросоюзу, де такий формат продукції користується високим попитом. Органічне вирощування плодівих дерев дозволяє підвищити ціни ще й тому, що популярним трендом в умовах сьогодення є крафтові товари невеликих виробників.

Безумовно, мінімізація ризиків і реалізація можливостей, які вони відкривають, потребують

суттєвих вкладень матеріальних і нематеріальних ресурсів і передбачають роботу в довгостроковому періоді. Однак, існуючі практичні приклади свідчать про те, що садівництво є дійсно перспективним напрямом агробізнесу в умовах сьогодення. До того ж, напрямом нішевим, у рамках якого відсутня конкуренція з великими агрохолдингами.

Висновки. Здійснивши аналіз динаміки виробництва зерняткових і кісточкових культур в Україні впродовж 2019–2023 рр. можемо стверджувати, що даний напрямок садівництва розвивається з використанням сучасних технологій вирощування, адаптованих до змін клімату. Підтвердженням цього є те, що, попри скорочення площ насаджень, урожайність і валові збори культур характеризуються тенденцією до зростання. Варто відмітити, що більш позитивною є динаміка виробництва зерняткових культур, порівняно з кісточковими. Даний факт пояснюємо більшою вразливістю останніх до різного роду загроз, тоді як плоди яблуні та груші є більш стійкими.

Як надзвичайно позитивний факт розглядаємо значне збільшення врожайності й валових зборів зерняткових і кісточкових культур у фермерських господарствах. Зосередження дрібних і малих фермерів на даному напрямку аграрного виробництва несе в собі низку переваг, серед яких: відсутність конкуренції з великими агро-виробниками; можливість зайняти вузьку прибуткову нішу на ринку; можливість розвивати власну переробку продукції та, відповідно, виробляти продукцію з високою доданою вартістю; можливості збільшити зайнятість сільського населення і добробут сільських громад. Виокремлені основні ризики, що супроводжують виробництво продукції садівництва, розглядаємо як передумови розвитку галузі, виходячи з того, що будь який ризик – це не тільки загроза, а й можливості. У зв'язку з цим, вважаємо за доцільне при вдосконаленні існуючих і розробці чергових програм розвитку галузі на державному і регіональних рівнях, а також у рамках діяльності пересічного підприємства, розробляти їх за напрямками, що відповідають основним ризикам, які притаманні садівництву. На часі є формування в суспільстві та в середовищі дрібних і малих представників агробізнесу стійкого усвідомлення того, що садівництво – це перспективний нішевий напрямок, а його ризики – це передумова досягнення високих економічних результатів за умов професійного підходу до ведення бізнесу. До таких передумов відноситься також і економічних механізм розвитку галузі на державному рівні, що включає різного роду підтримку виробників і можливості доробки й переробки продукції для створення доданої вартості, що будуть предметом подальших наукових пошуків авторів.

Список використаних джерел:

1. Бендасюк О.О., Алмашій Я.І. Еколого-економічні проблеми сучасного садівництва та шляхи їх вирішення. *Збалансоване природокористування*. 2023. № 3. С. 84–92.
2. В Україні аграрії цьогоріч отримали перші гранти на розвиток садівництва. 2025. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3963866-v-ukraini-agrarii-cogoric-otrimali-persi-granti-na-rozvitok-sadivnictva.html>
3. В Україні знизився попит на продукцію садівництва та ягідництва. 2024. URL: <https://agronews.ua/news/v-ukrayini-znyzyvsya-popyt-na-produkciyu-sadivnyctva-ta-yagidnyctva/>
4. В Україні успішно розвивається садівництво. 2024. URL: <https://agronews.ua/news/v-ukrayini-uspishno-rozvyvayetsya-sadivnyctvo/>
5. Височанська М.Я., Зубченко В.В. Еколого-економічні основи збалансованості розвитку садівництва України. *Агроекологічний журнал*. 2023. № 3. DOI: <https://doi.org/10.33730/2077-4893.3.2023.287760>
6. Галат Л.М. Державна фінансова підтримка галузі садівництва як фактор підвищення її конкурентоспроможності. *Таврійський науковий вісник. Серія: Економіка*. 2021. № 6. С. 44–55.
7. Державна служба статистики України. *Офіційний веб сайт*. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/>
8. Козіна Т.В. Потенціал садівництва та напрями його ефективного використання в умовах Поділля. *Подільський вісник: сільське господарство, техніка, економіка*. 2023. Випуск 1 (38). С. 20–25.
9. Комарова Н.В. та ін. Сталій розвиток садівництва в Україні: екологічні та економічні аспекти. *Агросвіт*. 2025. № 4. С. 91–97.
10. Лобас М.Г., Россоха В.В., Кутковецька Т.О. Ефективність використання виробничих ресурсів у садівництві. Монографія. Київ: Національний науковий центр «Інститут аграрної економіки», 2017. 200 с.
11. Про схвалення Концепції галузевої Програми розвитку садівництва України на період до 2025 року і Концепції галузевої Програми розвитку виноградарства та виноробства України на період до 2025 року. *Верховна рада України. Офіційний веб сайт*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0443555-08#Text>
12. Савіна О., Шейдик К., Маргітай Л., Попович Г., Вантюх О., Глюдзик-Шемота М. Розвиток садівництва як стратегічний напрям регіональної економіки Закарпаття. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*. 2024. № 5(58). С. 380–389.
13. Тарасенко Т. «Гіркий смак» садівництва в Україні: виклики та реалії бізнесу. 2023. URL: <https://aggeek.net/ru-blog/girkij-smak-sadivnytstva-v-ukraini-vikliki-ta-realii-biznesu>
14. Уряд розширив умови надання грантів на розвиток садівництва. Урядовий портал. 2024. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/uriad-rozshyryv-umovy-nadannia-hrantiv-na-rozvytok-sadivnytstva>
15. Харчук Т.В. Передумови забезпечення стійкого розвитку підприємств садівництва. *Ефективна економіка*. 2017. № 11. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5891>
16. Шевчук Г., Гонтарук Я., Гіренко М. Державне регулювання розвитку садівництва в Україні. *Економіка та суспільство*. 2022. № 43. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-43-50>
17. Як розвивається українське садівництво в умовах воєнного стану? 2024. URL: <https://techhorticulture.com/yak-rozvyvayetsya-ukrayinske-sadivnytstvo-v-umovah-voyennogo-stanu-2/>
18. Roser Romero del Castillo, Silvia Sans, Francesc Casañas, Salvador Soler, Jaime Prohens, Maria José Diez, Joan Casals. Fine tuning European geographic quality labels, an opportunity for horticulture diversification: A tentative proposal for the Spanish case. *Food Control*. 2021. Volume 129. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.foodcont.2021.108196>
19. Shivendra Kumar, Bikash Das, Arun Kumar Singh, Rabi Sankar Pan. Horticulture development: Current status and strategies. Status of Agricultural Development in Eastern India Eds: B.P. Bhatt, A.K. Sikka, Joydeep Mukherjee, Adlul Islam, A. Dey. 2012. P. 295–331.

References:

1. Bendasiuk O. O., Almashii Ya. I. (2023). Ekoloho-ekonomichni problemy suchasnoho sadivnytstva ta shliakhy yikh vyirishennia [Environmental and economic problems of modern horticulture and ways to solve them]. *Zbalansovane pryrodokorystuvannia*, no. 3, pp. 84–92. (in Ukrainian)
2. V Ukraini ahrarii tsohorich otrymaly pershi hranty na rozvytok sadivnytstva [In Ukraine, farmers received the first grants for the development of horticulture this year]. (2025). Available at: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3963866-v-ukraini-agrarii-cogoric-otrimali-persi-granti-na-rozvitok-sadivnictva.html> (in Ukrainian)
3. V Ukraini znyzyvsia popyt na produktsiiu sadivnytstva ta yahidnyctva [Demand for horticultural and berry products has decreased in Ukraine]. (2024). Available at: <https://agronews.ua/news/v-ukrayini-znyzyvsya-popyt-na-produkciyu-sadivnyctva-ta-yagidnyctva/> (in Ukrainian)
4. V Ukraini uspishno rozvyvaietsia sadivnytstvo [Horticulture is successfully developing in Ukraine]. (2024). Available at: <https://agronews.ua/news/v-ukrayini-uspishno-rozvyvayetsya-sadivnyctvo/> (in Ukrainian)
5. Vysochanska M. Ia., Zubchenko V. V. (2023). Ekoloho-ekonomichni osnovy zbalansovanosti rozvytku sadivnytstva Ukrainy [Ecological and economic foundations of balanced development of horticulture in Ukraine]. *Ahroekologichnyi zhurnal*, no. 3. DOI: <https://doi.org/10.33730/2077-4893.3.2023.287760> (in Ukrainian)
6. Halat L. M. (2021). Derzhavna finansova pidtrymka haluzi sadivnytstva yak faktor pidvyshchennia yii konkurentospromozhnosti [State financial support for the horticulture industry as a factor in increasing its competitiveness]. *Tavriyskiy naukovyi visnyk. Seriya: Ekonomika*, no. 6, pp. 44–55. (in Ukrainian)

7. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy [State Statistics Service of Ukraine]. *Ofitsiyni veb sait*. Available at: <https://www.ukrstat.gov.ua/>
8. Kozina T. V. (2023). Potentsial sadivnytstva ta napriamy yoho efektyvnoho vykorystannia v umovakh Podillia [The potential of horticulture and directions of its effective use in the conditions of Podillia]. *Podilskyi visnyk: silske hospodarstvo, tekhnika, ekonomika*, no. 1 (38), pp. 20–25. (in Ukrainian)
9. Komarova N. V. ta in. (2025). Stalyi rozvytok sadivnytstva v Ukraini: ekolohichni ta ekonomichni aspekty [Sustainable development of horticulture in Ukraine: environmental and economic aspects]. *Ahrosvit*, no. 4, pp. 91–97 (in Ukrainian)
10. Lobas M. H., Rossokha V. V., Kutkovetska T. O. (2017). Efektyvnist vykorystannia vyrobnychkykh resursiv u sadivnytstvi [Efficiency of use of production resources in horticulture]. *Monohrafiia*. Kyiv: Natsionalnyi naukovyi tsentr "Instytut ahrarynoi ekonomiky", 200 p. (in Ukrainian)
11. Pro skhvalennia Kontseptsii haluzevoi Prohramy rozvytku sadivnytstva Ukrainy na period do 2025 roku i Kontseptsii haluzevoi Prohramy rozvytku vynohradarstva ta vynorobstva Ukrainy na period do 2025 roku [On approval of the Concept of the Sectoral Program for the Development of Horticulture in Ukraine for the Period Until 2025 and the Concept of the Sectoral Program for the Development of Viticulture and Winemaking in Ukraine for the Period Until 2025]. *Verkhovna rada Ukrainy*. *Ofitsiyni veb sait*. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0443555-08#Text>
12. Savina O., Sheidyk K., Marhitai L., Popovych H., Vantiukh O., Hliudzyk-Shemota M. (2024). Rozvytok sadivnytstva yak stratehichnyi napriam rehionalnoi ekonomiky Zakarpattia [Development of horticulture as a strategic direction of the regional economy of Transcarpathia]. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*, no. 5(58), pp. 380–389 (in Ukrainian)
13. Tarasenko T. (2023). "Hirkyi smak" sadivnytstva v Ukraini: vyklyky ta realii biznesu [The "bitter taste" of horticulture in Ukraine: challenges and business realities]. Available at: <https://aggeek.net/ru-blog/girkij-smak-sadivnytstva-v-ukraini-viklyki-ta-realii-biznesu> (in Ukrainian)
14. Uriad rozshyryv umovy nadання hrantiv na rozvytok sadivnytstva [The government has expanded the conditions for providing grants for the development of horticulture]. (2024). *Uriadovyi portal*. Available at: <https://www.kmu.gov.ua/news/uriad-rozshyryv-umovy-nadannia-hrantiv-na-rozvytok-sadivnytstva> (in Ukrainian)
15. Kharchuk T.V. (2017). Peredumovy zabezpechennia stiikoho rozvytku pidpriemstv sadivnytstva [Prerequisites for ensuring sustainable development of horticultural enterprises]. *Efektivna ekonomika*, no. 11. Available at: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5891> (in Ukrainian)
16. Shevchuk H., Hontaruk Ya., Hirensko M. (2022). Derzhavne rehuliuвання rozvytku sadivnytstva v Ukraini [State regulation of the development of horticulture in Ukraine]. *Ekonomika ta suspilstvo*, no. 43. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-43-50> (in Ukrainian)
17. Yak rozvyvaietsia ukrainske sadivnytstvo v umovakh voiennoho stanu? [How is Ukrainian horticulture developing under martial law?]. (2024). Available at: <https://techhorticulture.com/yak-rozvyvayetsya-ukrayinske-sadivnytstvo-v-umovah-voyennogo-stanu-2/> (in Ukrainian)
18. Roser Romero del Castillo, Silvia Sans, Francesc Casañas, Salvador Soler, Jaime Prohens, Maria José Diez, Joan Casals. (2021). Fine tuning European geographic quality labels, an opportunity for horticulture diversification: A tentative proposal for the Spanish case. *Food Control*, vol. 129. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.foodcont.2021.108196>
19. Shivendra Kumar, Bikash Das, Arun Kumar Singh, Rabi Sankar Pan. (2012). Horticulture development: Current status and strategies. Status of Agricultural Development in Eastern India Eds: B.P. Bhatt, A.K. Sikka, Joydeep Mukherjee, Adlul Islam, A. Dey, pp. 295–331.

Стаття надійшла до редакції 25.03.2025